

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาคั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบการขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการสำรวจภาคสนามเพื่อศึกษาช่วงเวลาที่เหมาะสมเข้ามาสร้างที่อยู่อาศัยขึ้นและเพื่อศึกษาสภาพของพื้นที่นั้น ๆ ข้อมูลที่สำคัญสำหรับการศึกษานั้นนอกจากการสำรวจภาคสนามแล้วยังได้ข้อมูลที่รวบรวมจากการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนที่กำหนดศึกษาจำนวน 168 ครัวเรือน ข้อมูลดังกล่าวได้นำมาวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. รูปแบบการขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรม
2. ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้หัวหน้าครัวเรือนเลือกเข้ามาอาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม
3. อิทธิพลของการย้ายถิ่นเข้ากับการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติที่มีต่อการขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรม

6.1 สรุปผลการศึกษา

6.1.1 ลักษณะของครัวเรือน

6.1.1.1 ลักษณะทางประชากรของครัวเรือน

ในชุมชนที่ศึกษาโดยเฉลี่ยมีสมาชิกครัวเรือนละ 4.46 คน ครัวเรือนในแต่ละชุมชนคือ ชุมชนเอราวัณ ศาลาแดง หัวขาย ท่าสะต๋อย และระแงง มีสมาชิกโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 4.34 4.38 4.14 4.94 และ 4.39 คนตามลำดับ ครัวเรือนท่าสะต๋อยมีสมาชิกต่อครัวเรือนโดยเฉลี่ยมากกว่าชุมชนอื่น ๆ ครัวเรือนในชุมชนที่ศึกษาส่วนมากคือร้อยละ 55.36 เป็นครอบครัวเดี่ยว ครัวเรือนในชุมชนเอราวัณ หัวขายและระแงงส่วนมากคือร้อยละ 61.90 75.00 และ 53.70 ตามลำดับ เป็นครอบครัวเดี่ยวซึ่งต่างไปจากลักษณะของครัวเรือนในชุมชนศาลาแดงและท่าสะต๋อยส่วนมากคือร้อยละ 57.14 และ 58.33 เป็นครอบครัวขยาย

ครัวเรือนในชุมชนที่ศึกษามากกว่าสามในสี่หรือร้อยละ 78.57 มีจำนวนครอบครัว 1 ครอบครัวต่อครัวเรือน ครัวเรือนในชุมชนเอราวัณ ศาลาแดง หัวฝาย ท่าสะอาด และระแงงส่วนมากคือร้อยละ 80.95 61.90 88.87 75.00 และ 79.63 มีจำนวนครอบครัว 1 ครอบครัวต่อครัวเรือนเช่นกัน

ภูมิสำเนาเดิมของประชากรในชุมชนที่ศึกษามากกว่าสามในสี่หรือร้อยละ 78.24 มีภูมิสำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่และในจำนวนนี้ร้อยละ 73.42 อยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ภูมิสำเนาเดิมของประชากรในชุมชนเอราวัณ ศาลาแดง หัวฝาย ท่าสะอาด และระแงง ส่วนมากอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ คือร้อยละ 78.49 57.61 86.58 71.91 และ 85.65 และในจำนวนนี้ร้อยละ 67.74 51.09 77.58 61.80 และ 73.42 ตามลำดับ อยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

6.1.1.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน

ประชากรในชุมชนที่ศึกษาไม่ได้ประกอบอาชีพถึงร้อยละ 46.33 ส่วนประชากรที่ประกอบอาชีพนั้นส่วนมากคือร้อยละ 23.90 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปโดยใช้แรงงาน รองลงมาคืออาชีพค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งใช้ต้นทุนต่ำร้อยละ 15.22 ประชากรในชุมชนท่าสะอาดที่ไม่ได้ประกอบอาชีพมีมากกว่าชุมชนอื่นๆ มีมากกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 52.81 และในชุมชนเอราวัณ ศาลาแดง หัวฝายและระแงง มีร้อยละ 40.86 46.74 39.60 และ 47.68 ตามลำดับ ส่วนประชากรที่ประกอบอาชีพนั้นในชุมชนเอราวัณ ศาลาแดงและท่าสะอาดประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปโดยใช้แรงงานและค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งใช้ต้นทุนต่ำมีจำนวนพอ ๆ กันคือรับจ้างทั่วไปโดยใช้แรงงาน ร้อยละ 27.96 16.30 และ 24.89 ตามลำดับ ส่วนประกอบอาชีพค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งใช้ต้นทุนต่ำมีร้อยละ 26.88 18.48 และ 17.97 ตามลำดับ แต่ประชากรในชุมชนหัวฝายและระแงงส่วนมากคือร้อยละ 36.24 และ 24.89 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปโดยใช้แรงงาน

ครัวเรือนในชุมชนที่ศึกษาส่วนมากร้อยละ 35.12 มีรายได้ระหว่าง 2,001-3000 บาทต่อเดือน โดยเฉลี่ยครัวเรือนเหล่านี้มีรายได้เดือนละ 2619.25 ซึ่งเป็นรายได้ต่ำ ครัวเรือนในชุมชนเอราวัณมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าครัวเรือนในชุมชนอื่น ๆ คือ มีรายได้เดือนละ 2,131.45 บาท ครัวเรือนในชุมชนศาลาแดงและท่าสะตอยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่าครัวเรือนในชุมชนอื่น ๆ คือมีรายได้เดือนละ 2,850.50 และ 2,871.71 บาท และครัวเรือนในชุมชนหัวฝายและระแกงมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 2,632.85 และ 2,615.88 บาท

ครัวเรือนในชุมชนที่ศึกษาส่วนมากคือร้อยละ 20.24 มีรายจ่ายเดือนละ 2,501-3,000 บาท โดยเฉลี่ยมีรายจ่ายเดือนละ 2,497.36 บาท ครัวเรือนในชุมชนเอราวัณมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าครัวเรือนในชุมชนอื่น ๆ คือเดือนละ 2,060.02 บาทส่วนครัวเรือนในชุมชนศาลาแดงมีรายจ่ายโดยเฉลี่ยสูงกว่าครัวเรือนอื่น ๆ คือเดือนละ 2,725.50 บาท และครัวเรือนในชุมชนหัวฝาย ท่าสะตอยและระแกงมีรายจ่ายเฉลี่ยเดือนละ 2,500.50 2,644.44 และ 2,490.88 บาทตามลำดับ

6.1.1.3 ลักษณะทางสังคมของครัวเรือน

ประชากรในชุมชนที่ศึกษาที่ไม่มีการศึกษาในโรงเรียนมีร้อยละ 16.69 ส่วนที่มีการศึกษาส่วนมากเกือบครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 49.55 มีการศึกษาไม่เกินระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประชากรในชุมชนเอราวัณ ศาลาแดง หัวฝาย ท่าสะตอยและระแกง ที่ไม่มีการศึกษาในโรงเรียนมีร้อยละ 22.58 15.22 16.11 14.04 และ 17.30 ตามลำดับ ประชากรในชุมชนเอราวัณมีมากกว่าชุมชนอื่น ๆ ส่วนประชากรที่มีการศึกษาส่วนมากคือร้อยละ 54.83 46.74 54.36 42.69 และ 50.63 ตามลำดับ มีการศึกษาไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

6.1.1.4 สภาพบ้านของครัวเรือน

บ้านในชุมชนที่ศึกษาเกือบทั้งหมดหรือร้อยละ 98.21 เป็นบ้านเดี่ยวมีขนาดเล็ก อยู่ในสภาพปานกลางมากกว่าครึ่งหนึ่ง คือร้อยละ 51.78 และแต่ละหลังส่วนมากหรือร้อยละ 1 ห้อง สภาพบ้านในชุมชนเอราวัณ ศาลาแดงเกือบทั้งหมด คือร้อยละ 90.48 และ 95.24 เป็นบ้านเดี่ยวหลังเล็ก ๆ และในบ้านในชุมชนหัวฝาย ท่าสะอาด และระแกงทั้งหมดเป็นบ้านหลังเดี่ยวเช่นกัน สภาพบ้านในชุมชนเอราวัณ ศาลาแดง หัวฝาย ท่าสะอาดและระแกงส่วนมากคือร้อยละ 57.14 61.90 44.44 50.00 และ 51.85 อยู่ในสภาพปานกลาง บ้านแต่ละหลังในชุมชนเอราวัณ หัวฝายและท่าสะอาดส่วนมากคือร้อยละ 66.67 55.56 และ 44.44 มีเพียงห้องเดี่ยวแต่ในชุมชนศาลาแดงและระแกงบ้านส่วนมากคือร้อยละ 47.62 และ 44.44 มี 2 ห้องต่อหนึ่งหลัง

6.1.2 ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน

6.1.2.1 ลักษณะทางประชากรของหัวหน้าครัวเรือน

หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนที่ศึกษาส่วนมากหรือร้อยละ 19.05 มีอายุระหว่าง 35 - 39 ปี อายุโดยเฉลี่ย 45.72 ปี หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนเอราวัณมีอายุเฉลี่ยน้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนอื่น ๆ คือมีอายุ 41.76 ปี ส่วนหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนศาลาแดง หัวฝาย ท่าสะอาด และระแกงมีอายุเฉลี่ย 42.14 44.50 และ 47.00 ปี ซึ่งหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนท่าสะอาดมีอายุเฉลี่ยน้อยกว่าชุมชนอื่น ๆ

หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนที่ศึกษามากกว่าสามในสี่หรือร้อยละ 78.57 สมรสแล้ว หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนเอราวัณ ศาลาแดง หัวฝาย ท่าสะอาดและระแกงส่วนมากคือ ร้อยละ 90.48 66.67 83.33 77.78 และ 75.93 สมรสแล้ว

ในชุมชนที่ศึกษาหัวหน้าครัวเรือนมากกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 65.48 มี ภูมิลำเนาเดิม อยู่จังหวัดเชียงใหม่และ ในจำนวนนี้ร้อยละ 47.62 อยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ส่วนที่อยู่ต่าง จังหวัดมีร้อยละ 34.52 หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนศาลาแดง หัวฝาย ท่าสะอาดและระแกงมีภูมิ ลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่เป็นส่วนใหญ่คือร้อยละ 52.38 77.78 50.00 และ 79.63 และส่วนมากอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ แต่หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนเอราวัณมากกว่าครึ่ง หนึ่งหรือร้อยละ 52.38 มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ต่างจังหวัด

6.1.2.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจของหัวหน้าครัวเรือน

หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนที่ศึกษาส่วนมากคือร้อยละ 34.52 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งใช้แรงงาน รองมาคือขับรถรับจ้าง ร้อยละ 22.07 ส่วนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพอะไรมีร้อยละ 16.07 หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนเอราวัณ หัวฝายและระแกงส่วนมากคือร้อยละ 57.14 50.00 และ 31.48 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปซึ่งใช้แรงงาน แต่หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนศาลาแดงและ ท่าสะอาดส่วนมากคือร้อยละ 33.33 และ 25.00 ประกอบอาชีพค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ใช้ ต้นทุนต่ำ ชุมชนท่าสะอาด หัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพมากกว่าชุมชนอื่น ๆ คือ ร้อยละ 30.36 แต่ในชุมชนเอราวัณไม่มี ส่วนในชุมชนศาลาแดง หัวฝายและระแกงมีร้อยละ 19.05 5.53 และ 8.52 ตามลำดับ

หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนที่ศึกษามากกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 64.29 ทำงานอยู่นอก ชุมชนแต่อยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ส่วนที่ทำงานที่บ้านมีร้อยละ 16.67 หัวหน้าครัวเรือน ในชุมชนเอราวัณส่วนมากร้อยละ 33.33 ประกอบอาชีพอยู่ที่บ้าน ส่วนหัวหน้าครัวเรือนในชุมชน ศาลาแดง หัวฝาย ท่าสะอาด และระแกง ส่วนมากคือร้อยละ 71.43 83.33 และ 53.70 ทำงานอยู่นอกชุมชนแต่อยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

ในชุมชนที่ศึกษาหัวหน้าครัวเรือนที่ต้องไปทำงานนอกบ้านมีระยะทางจากบ้านถึงที่ทำงาน ห่างกันไม่แน่นอนเป็นส่วนมากคือร้อยละ 33.93 แต่ที่สามารถบอกระยะทางได้ส่วนมากคือร้อยละ 10.71 ห่างกัน 0.1 - 0.5 กิโลเมตร หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนเอราวัณ ศาลาแดง หัวฝาย

และระแวกที่ต้องไปทำงานนอกบ้านมีระยะทางจากบ้านถึงที่ทำงานส่วนมากร้อยละ 52.38 57.14 41.67 และ 25.93 มีระยะทางไม่แน่นอน แต่ในชุมชนท่าสะต๋อยส่วนมากคือร้อยละ 16.17 ห่างกัน 0.1 - 0.5 กิโลเมตร

หัวหน้าครัวเรือนที่ไปทำงานนอกบ้านในชุมชนที่ศึกษาส่วนมากร้อยละ 16.68 เดินไปทำงาน รองมาคือใช้รถสามล้อร้อยละ 15.48 หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนเอราวัณส่วนมากร้อยละ 23.81 ใช้จักรยาน หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนหัวฝายส่วนมากไปทำงานโดยเดินไปมีร้อยละ 30.55 ในชุมชนระแวกหัวหน้าครัวเรือนส่วนมากร้อยละ 20.37 ใช้สามล้อ ส่วนในชุมชนท่าสะต๋อยไปโดยการเดินและใช้จักรยานยนต์มีจำนวนเท่ากันคือร้อยละ 16.67

หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนที่ศึกษามากกว่าสามในสี่หรือร้อยละ 79.17 ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงาน หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนศาลาแดง หัวฝาย ท่าสะต๋อยและระแวกส่วนมากร้อยละ 76.19 88.88 61.11 และ 77.78 ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงาน ส่วนในชุมชนเอราวัณหัวหน้าครัวเรือนทั้งหมดไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงานเช่นกัน

หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนที่ศึกษาส่วนมากคือร้อยละ 34.52 มีรายได้เดือนละ 1,001 - 1,500 บาท โดยเฉลี่ยมีรายได้เดือนละ 1,387.40 บาท หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนเอราวัณมีรายได้โดยเฉลี่ยต่ำกว่าชุมชนอื่น ๆ คือมีรายได้เดือนละ 1,250.50 บาท ส่วนหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนศาลาแดงมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าชุมชนอื่น ๆ คือมีรายได้เดือนละ 1,560.02 บาท ส่วนหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนหัวฝาย ท่าสะต๋อยและระแวกมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 1,403.28

1,514.38 และ 1,278.28 ตามลำดับ

6.1.2.3 ลักษณะทางสังคมของหัวหน้าครัวเรือน

หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนที่ศึกษาที่ไม่มีการศึกษาในโรงเรียนมีร้อยละ 20.48 ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาในโรงเรียนมากกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 62.65 มีการศึกษาไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนเอราวัณ ศาลาแดง หัวฝาย ท่าสะต๋อยและระแวกที่มีการศึกษาในโรงเรียนส่วนมากคือร้อยละ 73.68 57.14 63.89 61.11 และ 61.12 ตามลำดับมีการศึกษาไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

หัวหน้าครัวเรือนที่ศึกษาที่ไม่มีบ้านญาติพี่น้องอยู่ในชุมชนมีร้อยละ 32.74 ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่มีบ้านญาติพี่น้องอยู่ในชุมชนส่วนมากคือร้อยละ 30.90 มีบ้านญาติในชุมชน 1 - 2 หลัง และบ้านญาติพี่น้องส่วนมากคือร้อยละ 26.19 ตั้งอยู่ติดกับบ้านของหัวหน้าครัวเรือนเอง หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนศาลาแดง หัวผายและท่าสะอาดส่วนมากคือร้อยละ 42.86 36.11 และ 38.89 มีบ้านญาติพี่น้องอยู่ในชุมชน 1 - 2 หลัง ส่วนหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนเอราวัณและระแกงส่วนมากคือร้อยละ 33.33 และ 25.93 มีบ้านญาติพี่น้องอยู่ในชุมชน 3 - 4 หลัง บ้านญาติพี่น้องของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนเอราวัณ ศาลาแดง และท่าสะอาดส่วนมากคือร้อยละ 33.33 เท่ากันทั้งหมดตั้งอยู่ติดกับบ้านของหัวหน้าครัวเรือน แต่ในชุมชนหัวผายและระแกงส่วนมากคือร้อยละ 38.89 และ 24.07 ตั้งอยู่ติดกับบ้านของหัวหน้าครัวเรือนและอยู่ในละแวกเดียวกัน

หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนที่ศึกษาส่วนมากมีบ้านเพื่อนสนิทในชุมชนตั้งแต่ 10 หลังขึ้นไป มีร้อยละ 33.33 และบ้านเพื่อนสนิทส่วนมากคือร้อยละ 35.71 ตั้งอยู่ติดกับบ้านของหัวหน้าครัวเรือน ในละแวกเดียวกันและกระจายอยู่ทั่วไป หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนศาลาแดง หัวผายท่าสะอาด และระแกง ส่วนมากคือร้อยละ 47.62 18.89 33.33 และ 35.19 มีบ้านเพื่อนสนิทตั้งแต่ 10 หลังขึ้นไปและบ้านเพื่อนสนิทส่วนมากคือร้อยละ 47.62 36.11 33.33 และ 40.74 ตามลำดับ ตั้งอยู่ติดกับบ้านของหัวหน้าครัวเรือน ในละแวกเดียวกันและกระจายอยู่ทั่วไป แต่หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนเอราวัณมีบ้านเพื่อนสนิทส่วนมากคือร้อยละ 38.10 มีบ้านเพื่อนสนิทในชุมชน 1 - 2 หลัง และบ้านเพื่อนสนิทส่วนมากคือร้อยละ 38.10 มีบ้านเพื่อนสนิทในชุมชน 1 - 2 หลัง และบ้านเพื่อนสนิทส่วนมากคือร้อยละ 42.86 ตั้งอยู่ติดกับบ้านของหัวหน้าครัวเรือนและในละแวกเดียวกัน

6.1.2.4 การครอบครองที่อยู่อาศัยและพื้นที่บริเวณที่อยู่อาศัย

หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนที่ศึกษาเกือบทั้งหมดหรือร้อยละ 97.02 เป็นบ้านของหัวหน้าครัวเรือนเอง และพื้นที่บริเวณที่สร้างที่อยู่อาศัยเกือบครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 48.21 เป็นพื้นที่ที่เช่า และในจำนวนนี้ร้อยละ 41.07 เช่าจากเทศบาลเป็นส่วนมาก ซึ่งแต่เดิมไม่เสียค่าเช่า บ้านของ

หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนเอราวัณ หัวผาย และระแกงทั้งหมดเป็นของตนเอง ส่วนในชุมชนศาลาแดงและท่าสะอาดยกเกือบทั้งหมดหรือร้อยละ 90.48 และ 91.67 เป็นบ้านของตนเองเช่นกัน ส่วนพื้นที่บริเวณที่สร้างที่อยู่อาศัยในชุมชนเอราวัณและศาลาแดงทั้งหมดเป็นพื้นที่ที่บุกรุกที่ของเทศบาลนครเชียงใหม่ ส่วนในชุมชนหัวผายที่เป็นของตนเองและที่เช่ามีจำนวนเท่ากันคือร้อยละ 38.89 และในจำนวนที่เช่าส่วนมากคือร้อยละ 25.00 เข้าจากวัดหัวผาย ส่วนในชุมชนท่าสะอาดและระแกงพื้นที่บริเวณที่อยู่อาศัยส่วนมากคือร้อยละ 83.33 และ 68.52 เป็นพื้นที่เช่าและเช่าจากเทศบาลนครเชียงใหม่ทั้งหมด

หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนที่ศึกษามากกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 51.79 ไม่ต้องเสียค่าเช่าที่ ส่วนที่เสียค่าเช่านั้นส่วนมากเสียปีละ 51 – 100 บาท หรือโดยเฉลี่ยเสียปีละ 172.78 บาทเท่านั้น หัวหน้าครัวเรือนที่ต้องเสียค่าเช่าที่ในชุมชนหัวผาย ท่าสะอาดและระแกงเสียค่าเช่าที่เฉลี่ยปีละ 318.36 253.83 และ 90.36 บาทตามลำดับ

6.1.2.5 การตัดสินใจเกี่ยวกับการย้ายที่อยู่อาศัย

หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนที่ศึกษาเกือบทั้งหมดหรือร้อยละ 97.02 ไม่คิดที่จะย้ายออกจากชุมชน หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนเอราวัณ ศาลาแดงและหัวผายทั้งหมดไม่คิดที่จะย้ายออกจากชุมชน ส่วนหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนท่าสะอาดและระแกงเกือบทั้งหมดคือร้อยละ 88.89 และ 98.15 ไม่คิดที่จะย้ายออกจากชุมชนเช่นกัน

6.1.3 รูปแบบการขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

6.1.3.1 การขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

ชุมชนที่ศึกษามีจำนวนบ้านทั้งหมด 419 หลัง การขยายตัวของชุมชนที่ศึกษาในช่วงที่ 3 (2510-2519) มีการขยายตัวมากที่สุดคือร้อยละ 32.46 รองมาคือช่วงที่ 4 (2520-2529) มี

การขยายตัวร้อยละ 28.40 ส่วนช่วงที่ 1 (ก่อน พ.ศ. 2499) และช่วงที่ 2 (2500-2509) มีการขยายตัวร้อยละ 17.18 และ 21.96 จำนวนที่ขยายตัวมีจำนวนเพิ่มขึ้นตั้งแต่ช่วงที่ 1-3 หลังจากนั้นจำนวนการขยายตัวจะลดลง

จำนวนบ้านในชุมชนเอราวัณมีทั้งหมด 52 หลังซึ่งเป็นชุมชนที่มีขนาดเล็กที่สุด ชุมชนเอราวัณเริ่มก่อตั้งในช่วงที่ 2 (2500-2509) ในช่วงที่ 3 การขยายตัวของชุมชนเอราวัณมีมากที่สุดคือมีการขยายตัวมากกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 53.84 หลังจากนั้นการขยายตัวลดลงคือช่วงที่ 4 (2520-2529) มีการขยายตัวร้อยละ 17.31 ส่วนการขยายตัวในช่วงที่ 2 มีร้อยละ 28.85

จำนวนบ้านในชุมชนศาลาแดงมีทั้งหมด 53 หลังซึ่งมีขนาดใกล้เคียงกับชุมชนเอราวัณ ชุมชนศาลาแดงมีการขยายตัวมากที่สุดในช่วงที่ 2 (2500-2509) ขยายตัวร้อยละ 35.85 หลังจากนั้นคือช่วงที่ 3 (2510-2519) และช่วงที่ 4 (2520-2529) การขยายตัวเริ่มลดลงคือร้อยละ 30.19 และ 28.30 ส่วนการขยายตัวในช่วงที่ 1 (ก่อน พ.ศ. 2499-2499) มีการขยายตัวร้อยละ 5.66 เท่านั้น

จำนวนบ้านในชุมชนหัวฝายมีทั้งหมด 89 หลังซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าชุมชนเอราวัณและชุมชนศาลาแดง ชุมชนหัวฝายมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นทุกช่วงเวลาและขยายตัวมากที่สุดในช่วงที่ 4 ซึ่งขยายตัวมากกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 52.80 ส่วนการขยายตัวในช่วงที่ 1 (ก่อน พ.ศ. 2499) - ช่วงที่ 3 (2510-2519) มีการขยายตัวร้อยละ 4.50 6.74 และ 35.96 ตามลำดับ

จำนวนบ้านในชุมชนท่าสะอาดมีทั้งหมด 90 หลังมีขนาดใกล้เคียงกับชุมชนหัวฝาย การขยายตัวของชุมชนนี้ขยายตัวมากที่สุดในช่วงที่ 3 (2510-2519) ซึ่งขยายตัวร้อยละ 30.00 หลังจากนั้นคือช่วงที่ 4 (2520-2529) การขยายตัวลดลงเหลือเพียงร้อยละ 19.89 ส่วนการขยายตัวในช่วงที่ 1 (ก่อน พ.ศ. 2499) และช่วงที่ 2 (2500-2509) มีการขยายตัวร้อยละ 34.44 และ 16.67

จำนวนบ้านในชุมชนระแกงมีทั้งหมด 135 หลังซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าชุมชนอื่น ๆ ชุมชนระแกงมีการขยายตัวมากที่สุดในช่วงที่ 2 (2500-2509) ซึ่งขยายตัวร้อยละ 27.41 หลังจากนั้นการขยายตัวเริ่มลดลงคือในช่วงที่ 3 (2510-2519) มีจำนวนบ้านร้อยละ 25.19

เปรียบเทียบการขยายตัวในแต่ละช่วงเวลาการขยายตัวในช่วงที่ 1 (ก่อนพ.ศ.2499 - 2499) ชุมชนระแกงมีการขยายตัวมากที่สุดคือร้อยละ 42.22 รองมาคือการขยายตัวของชุมชนท่าสะอาด ห้วยฝายและศาลาแดงซึ่งขยายตัวร้อยละ 43.06 5.56 และ 4.17 ตามลำดับ ส่วนชุมชนเอราวัณยังไม่มีประชากรเข้ามาสร้างบ้านเลย

การขยายตัวในช่วงที่ 2 (2500-2509) ชุมชนระแกงมีการขยายตัวมากที่สุดคือร้อยละ 40.22 รองมาคือการขยายตัวของชุมชนศาลาแดงร้อยละ 20.65 ส่วนการขยายตัวของชุมชนท่าสะอาดและเอราวัณมีการขยายตัวเท่ากันคือร้อยละ 16.30 และชุมชนห้วยฝายมีการขยายตัวร้อยละ 6.52

การขยายตัวในช่วงที่ 3 (2510-2519) ชุมชนระแกงและชุมชนห้วยฝายมีการขยายตัวมากพอ ๆ กันคือร้อยละ 24.26 และ 23.53 รองมาคือการขยายตัวของชุมชนเอราวัณ ท่าสะอาด และศาลาแดงขยายตัวร้อยละ 20.54 19.85 และ 11.76 ตามลำดับ

การขยายตัวในช่วงที่ 4 (2520-2529) ชุมชนห้วยฝายมีการขยายตัวมากที่สุดคือขยายตัวร้อยละ 39.50 รองมาคือชุมชนระแกง ท่าสะอาด ศาลาแดงและเอราวัณ ขยายตัวร้อยละ 26.05 14.29 12.61 และ 7.56 ตามลำดับ

6.1.3.2 ลักษณะการขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมในเขตเทศบาลนคร

เชียงใหม่

การขยายตัวของชุมชนที่ศึกษาเกือบครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 48.81 ขยายตัวไปในบริเวณที่เป็นที่เช่าซึ่งแต่เดิมไม่ต้องเสียค่าเช่า และในจำนวนนี้ร้อยละ 41.67 เป็นที่เช่าจากเทศบาล การขยายตัวในช่วงที่ 1 (ก่อน พ.ศ.2499 - 2499) - ช่วงที่ 3 (2510-2519) ส่วนมากคือร้อยละ 68.98 48.65 และ 51.85 ขยายตัวไปในบริเวณที่เป็นที่เช่าซึ่งแต่เดิมไม่ต้องเสียค่าเช่า ในจำนวนนี้ร้อยละ 65.52 48.65 และ 40.74 เป็นที่เช่าจากเทศบาล ส่วนการขยายตัวในช่วงที่ 4 (2520-2529) ร้อยละ 50.00 ขยายตัวไปในบริเวณพื้นที่เป็นที่บุกรุกซึ่งเป็นที่เทศบาลที่รกร้างว่างเปล่าอยู่

การขยายตัวของชุมชนเอราวัณและศาลาแดงทั้งหมดทุกช่วงเวลาขยายตัวไปในบริเวณพื้นที่ที่เป็นที่บุกรุกซึ่งเป็นพื้นที่ของเทศบาลที่รกร้างว่างเปล่าอยู่

การขยายตัวของชุมชนหัวฝายส่วนมากขยายตัวไปในพื้นที่ของตนเองและพื้นที่ที่เป็นที่เช่ามีจำนวนเท่ากันคือร้อยละ 38.89 และในจำนวนที่เป็นที่เช่านี้ร้อยละ 25.00 เป็นที่เช่าจากวัดหัวฝาย การขยายตัวในช่วงที่ 1 (ก่อน พ.ศ.2499 - 2499) ส่วนมากร้อยละ 50.00 ขยายตัวไปในที่ของตนเองและที่เป็นที่เช่ามีจำนวนเท่ากัน และที่เป็นที่เช่าจากวัดหัวฝายทั้งหมด การขยายตัวในช่วงที่ 2 (2500-2509) ขยายตัวไปในที่ของตนเองทั้งหมด การขยายตัวในช่วงที่ 3 (2510-2519) ส่วนมากขยายตัวไปในบริเวณที่เป็นที่เช่าร้อยละ 61.54 และในจำนวนนี้เป็นที่เช่าจากวัดหัวฝายร้อยละ 38.46 ในช่วงที่ 4 (2520-2529) ส่วนมากร้อยละ 42.11 ขยายตัวไปในที่ของตนเอง

การขยายตัวของชุมชนท่าสะอาดส่วนมากร้อยละ 86.11 ขยายตัวไปในบริเวณที่เป็นที่เช่าจากเทศบาลซึ่งแต่เดิมไม่ต้องเสียค่าเช่า การขยายตัวของชุมชนท่าสะอาดในช่วงที่ 1 (ก่อน พ.ศ.2499 - 2499) ช่วงที่ 3 (2510-2519) และช่วงที่ 4 (2520-2529) ส่วนมากร้อยละ 75.00 90.91 และ 85.71 ขยายตัวไปในบริเวณที่เป็นที่เช่าจากเทศบาลซึ่งแต่เดิมไม่ต้องเสียค่าเช่า ส่วนในช่วงที่ 2 (2500-2509) ทั้งหมดขยายไปในบริเวณที่เช่าจากเทศบาลเช่นกัน

การขยายตัวในชุมชนระแงงส่วนมากร้อยละ 68.52 ขยายตัวไปในบริเวณที่เป็นที่เช่าจากเทศบาลซึ่งแต่เดิมไม่ต้องเสียค่าเช่า การขยายตัวตั้งแต่ช่วงที่ 1 (ก่อนพ.ศ.2499 - 2499) ช่วงที่ 3 (2510-2519) ส่วนมากร้อยละ 71.43 80.00 และ 76.92 ตามลำดับ ขยายตัวไปในบริเวณที่เป็นที่เช่าจากเทศบาลซึ่งแต่เดิมไม่ต้องเสียค่าเช่า ส่วนการขยายตัวช่วงที่ 4 (2520-2529) ส่วนมากร้อยละ 58.33 ขยายตัวไปโดยการบุกรุกพื้นที่ที่เป็นที่รกร้างว่างเปล่าของเทศบาล

6.1.4 ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้หัวหน้าครัวเรือนเลือกเข้ามาอาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม
ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้หัวหน้าครัวเรือนเลือกเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนที่ศึกษาคือญาติพี่น้อง และเพื่อนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาก่อนชักชวนมีความสำคัญพอ ๆ กันมีร้อยละ 21.43 และ 20.83 ปัจจัยที่สำคัญรองมาคือย้ายตามคู่สมรสมีร้อยละ 25.60

ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้หัวหน้าครัวเรือนเลือกเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนเอราวัณ ศาลาแดง และท่าสะต๋อยคือเพื่อนที่อาศัยอยู่ในชุมชนชักชวนซึ่งมีร้อยละ 28.57 42.86 และ 27.78 ตามลำดับ รองมาคือญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่ในชุมชนชักชวนมีร้อยละ 23.81 23.81 และ 27.78 ตามลำดับ ในชุมชนหัวฝายปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้หัวหน้าครัวเรือนเลือกเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนคือญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่ในชุมชนชักชวนซึ่งมีร้อยละ 25.00 รองลงมาคือย้ายตามคู่สมรสมีร้อยละ 19.44 ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่เกิดในชุมชนมีถึงร้อยละ 47.44

ในชุมชนระแงงปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้หัวหน้าครัวเรือนเลือกเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนคือย้ายตามคู่สมรสซึ่งมีร้อยละ 27.78 รองมาคือญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่ในชุมชนชักชวน ส่วนที่เกิดในชุมชนมีถึงร้อยละ 38.88

6.1.5 อิทธิพลของการย้ายถิ่นเข้ากับการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติที่มีต่อการ
ขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

การขยายตัวของชุมชนที่ศึกษาเกิดจากการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติภายในชุมชนมากกว่าการย้ายถิ่นเข้าซึ่งการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติมีมากกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 55.14 การขยายตัวของชุมชนศาลาแดงเกิดจากการย้ายถิ่นเข้ามากกว่าการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติ การย้ายถิ่นเข้ามีร้อยละ 56.99 และ 68.48 ตามลำดับ ส่วนการขยายตัวของชุมชนหัวฝาย และระแงงเกิดจากการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติมากกว่าการย้ายถิ่นเข้า การเพิ่มประชากรตาม

ธรรมชาติภายในชุมชนมีร้อยละ 52.25 และ 62.03 แต่การขยายตัวของชุมชนเอราวัณ และ ทำสะอาดยเกิดจากการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติและการย้ายถิ่นเข้ามีจำนวนพอ ๆ กันคือร้อยละ 56.99 และ 43.01 47.75 และ 52.25

6.2 อภิปรายผลการศึกษา

6.2.1 รูปแบบการขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

6.2.1.1 การขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

จากการศึกษารูปแบบการขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่พบว่า การขยายตัวเริ่มขยายตัวมามากกว่า 30 ปีมาแล้วและได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แต่จำนวนที่ขยายตัวในแต่ละช่วงเวลาแตกต่างกันออกไปคือช่วงที่ 1 (ก่อนพ.ศ.2499 - 2499) ถึงช่วงที่ 3 (2510-2519) จำนวนบ้านที่ขยายตัวขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และเพิ่มมากที่สุดในช่วงที่ 3 หลังจากนั้นการขยายตัวเริ่มลดลงหรือจำนวนบ้านที่เพิ่มขึ้นเริ่มลดลงที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากในช่วงแรก ๆ ที่ประชากรเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนที่ศึกษานี้ยังมีที่ว่างซึ่งสามารถบุกกรุกและจับจองครอบครองพื้นที่ไว้ได้มาก ต่อมาพื้นที่เหล่านั้นได้ถูกแบ่งซอยออกไปให้ลูกหลานญาติพี่น้องและเพื่อนสนิทจึงทำให้พื้นที่ว่างที่เคยครอบครองอยู่นั้นลดลงเรื่อย ๆ ซึ่งมีผลทำให้การขยายตัวของบ้านในชุมชนที่ศึกษาในช่วงหลัง ๆ เริ่มลดลงเพราะถูกจำกัดด้วยพื้นที่

6.2.1.2 ลักษณะการขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมในเขตเทศบาล

เชียงใหม่

จากการศึกษารูปแบบการขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่พบว่า ลักษณะการขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมส่วนใหญ่ขยายตัวไปในบริเวณที่เป็นที่เช่าของเทศบาล

ซึ่งแต่เดิมบริเวณนี้เป็นที่รกร้างว่างเปล่าอยู่หรือเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้รับการพัฒนาเมื่อประชากรเข้ามาบุกเบิกพื้นที่และสร้างบ้านขึ้น ภายหลังเทศบาลจึงได้เข้ามาเก็บค่าเช่าที่ แต่ก็เก็บในราคาถูกรวมคือขยายตัวไปในบริเวณที่เป็นที่รกร้างว่างเปล่าหรือพื้นที่ที่ไม่ได้รับการพัฒนา อย่างไรก็ตามพื้นที่ที่เป็นที่เช่าและที่บุกเบิกนี้เป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งงาน โดยเฉพาะตลาดซึ่งเป็นแหล่งงานที่สำคัญ การที่ลักษณะการขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมเป็นเช่นนี้ เนื่องจากประชากรที่อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมมีฐานะยากจนจึงต้องพยายามประหยัดรายจ่ายทุก ๆ ด้านจึงได้เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ไม่ต้องเสียค่าเช่า โดยการบุกเบิกพื้นที่หรือถ้าเสียก็เสียค่าเช่าในราคาที่ถูกลงและต้องอยู่ใกล้แหล่งงาน เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงาน ซึ่งลักษณะการขยายตัวเช่นนี้เป็นไปตามแนวความคิดของ Harris และ Ullman ที่กล่าวว่าที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีรายได้น้อยจะต้องเลือกอาศัยอยู่ในบริเวณที่ใกล้แหล่งงานที่สำคัญของเมือง (Northam, 1975) และแนวความคิดของ McGee ที่กล่าวว่าแหล่งเสื่อมโทรมจะขยายตัวไปในบริเวณใกล้ ๆ ศูนย์กลางธุรกิจของเมืองซึ่งเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญและแหล่งเสื่อมโทรมส่วนมากตั้งอยู่บนพื้นที่ที่เป็นที่ว่างเปล่าซึ่งยังไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไร (Sjoberg, 1960 อ้างถึงใน Clinard, 1966) และแนวคิดของสมชาย เดชะพรหมพันธุ์ ที่กล่าวว่าบริเวณแหล่งเสื่อมโทรมจะขยายตัวไปตามขอบของศูนย์กลางธุรกิจการค้าของเมืองและอยู่ใกล้กับที่ทำงานของประชากรในแหล่งเสื่อมโทรมนั้น ๆ และขยายไปในบริเวณที่ดินของรัฐที่ปล่อยไว้ให้ว่างเปล่าอยู่ที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ (สมชาย เดชะพรหมพันธุ์, 2522) นอกจากนี้การขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ยังสอดคล้องกับการขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมบริเวณ Tondo ในกรุงมะนิลาและเมือง Cagayan de Oro ในเกาะมินดาเนาบริเวณ Retor ในประเทศฟิลิปปินส์ (Ulack, 1980) และการขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมบริเวณกัวลาลัมเปอร์คือขยายไปในบริเวณที่เป็นที่ว่างซึ่งอยู่ใกล้แหล่งงาน (McGee, 1971)

6.2.2 ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้หัวหน้าครัวเรือนเลือกเข้ามาอาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

จากการศึกษาปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ประชากรเลือกเข้ามาอาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ปรากฏว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานในข้อที่ 1 ที่ว่าปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้หัวหน้าครัวเรือนเลือกเข้ามาอาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่คือบริเวณนั้นเป็นที่ว่างไม่ต้องเสียค่าเช่า แต่ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้หัวหน้าครัวเรือนเลือกเข้ามาอาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่คือญาติพี่น้องและเพื่อนที่อาศัยอยู่ในชุมชนชักชวนให้เข้ามาอยู่ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยทางด้านสังคมที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากลักษณะทางสังคมชนบทของไทยมีความสัมพันธ์กันมากระหว่างญาติพี่น้องหรือเพื่อนฝูง กล่าวคือถ้าญาติพี่น้องหรือเพื่อนผู้ใดประกอบอาชีพใดประสบความสำเร็จและมองเห็นว่ายังมีช่องทางที่จะประกอบอาชีพได้อีกต่อไปและยังมีที่ว่างพอที่จะเข้ามาสร้างที่อยู่อาศัยได้อีกก็มักจะชักชวนให้ญาติพี่น้องหรือเพื่อนเข้ามาประกอบอาชีพบ้าง ซึ่งประชากรที่เข้ามาเหล่านั้นมีฐานะยากจน ฉะนั้นญาติพี่น้องหรือเพื่อนที่เข้ามาอยู่ก่อนก็จะให้ความช่วยเหลือโดยชี้แนะให้ไปบุกกรุกพื้นที่ที่ยังรกร้างว่างเปล่าอยู่หรือแบ่งพื้นที่ที่ตนครอบครองไว้ให้สร้างที่อยู่อาศัย แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ปัจจัยทางกายภาพคือบริเวณนั้นเป็นที่ว่างไม่ใช่เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดแต่ก็มีความสำคัญเพราะการที่ญาติพี่น้องหรือเพื่อนจะชักชวนให้เข้ามาอยู่ได้นั้นบริเวณนั้น ๆ จะต้องมามีที่ว่างพอที่จะสร้างที่อยู่อาศัยได้จึงชักชวนให้เพื่อนเข้ามาอยู่ ซึ่งปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้หัวหน้าครัวเรือนเลือกเข้ามาอาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมในลักษณะเช่นนี้เป็นไปตามแนวความคิดของอคิน รพีพัฒน์ ที่ว่าการที่ประชากรต้องเข้ามาอาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมเพราะมีญาติพี่น้องหรือเพื่อนอาศัยอยู่ในชุมชนมาก่อนชักชวนให้เข้ามาอาศัยอยู่ (อคิน รพีพัฒน์, 2523) และสอดคล้องกับแนวความคิดของการเคหะแห่งชาติที่ได้เสนอไว้ว่าปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประชากรเข้ามาอาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมเพราะญาติพี่น้องหรือเพื่อนที่อาศัยอยู่ในชุมชนชักชวนเช่นกัน (การเคหะแห่งชาติ, 2519) และสอดคล้องกับการศึกษาแหล่งเสื่อมโทรมบริเวณริมคลองบางกอกใหญ่ บริเวณฝั่งขวาแยกคลองบางแวกกับคลองบางกอกใหญ่และแหล่งเสื่อมโทรมริมคลองบางกอกน้อย บริเวณเชิง

สะพานอรุณอัมรินทร์ (กองผังเมือง, 2520) และการศึกษาแหล่งเสื่อมโทรมบริเวณ Cagayan de Oro ประเทศฟิลิปปินส์ ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ประชากรเลือกเข้ามาอาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม เพราะมีญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่ในชุมชนชักรวนให้เข้ามาอยู่เช่นกัน

6.2.3 อิทธิพลของการย้ายถิ่นเข้ากับการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติที่มีต่อการขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

จากการศึกษาอิทธิพลของการย้ายถิ่นเข้ากับการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติที่มีต่อการขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมปรากฏว่าไม่เป็นไปตามสมมุติฐานในข้อที่ 2 ที่ว่าการขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เกิดจากการย้ายถิ่นเข้าของประชากรมากกว่าการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติ แต่การขยายตัวเกิดจากการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติภายในชุมชนมากกว่าการย้ายถิ่นเข้า ที่เป็นเช่นนี้เพราะหัวหน้าครัวเรือนที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนที่ศึกษานั้นส่วนมากเป็นผู้ที่สมรสแล้วและได้นำภรรยาเข้ามาด้วยในช่วงที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนที่ศึกษา นอกจากนี้ชุมชนที่ศึกษาส่วนมากก่อตั้งมาเป็นเวลานานกว่า 30 ปีมาแล้วจึงทำให้มีโอกาสที่จะเพิ่มประชากรตามธรรมชาติได้มาก นอกจากนี้ชุมชนที่ศึกษาส่วนมากแทบจะไม่มีพื้นที่ที่เป็นที่ว่างให้ประชากรได้เข้ามาบุกรุกพื้นที่ได้เหมือนสมัยก่อน ๆ เพราะพื้นที่ต่าง ๆ ได้ถูกจับจองไว้หมดแล้ว การขยายตัวของชุมชนที่ศึกษาในลักษณะเช่นนี้ได้สอดคล้องกับแนวความคิดของ Clinard ที่กล่าวว่าแหล่งเสื่อมโทรมที่มีอายุนาน ๆ จะมีสาเหตุการขยายตัวมาจากการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติของประชากรในแหล่งเสื่อมโทรมด้วย (Clinard, 1966) และสอดคล้องกับการขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมบริเวณริมคลองบางกอกน้อย บริเวณใกล้ที่ว่าการเขตบางกอกน้อย ซอยสุวรรณาราม และแหล่งเสื่อมโทรมริมคลองบางกอกใหญ่ บริเวณมัสยิดบางหลวง วัดกัลยามิตร (การเคหะแห่งชาติ, 2525)

6.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษารั้งต่อไป

6.3.1 ปัญหาในการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษารูปแบบการขยายตัวของแหล่ง เลื่อม ไทรมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ได้พบกับปัญหาการเก็บข้อมูล เนื่องจากประชากรตัวอย่าง ไม่มีเวลาว่างที่จะให้ข้อมูลหรือคอยตอบคำถามจำนวนมากได้เพราะต้องใช้ เวลาไปทำมาหากินประกอบกับประชากรตัวอย่าง ไม่คุ้นเคยกับผู้ศึกษาจึงทำให้ไม่อยากให้ข้อมูลต่าง ๆ ดังนั้นผู้ศึกษาขอเสนอแนะว่าถ้าจะมีการศึกษาเกี่ยวกับแหล่ง เลื่อม ไทรมในครั้งต่อไปผู้ที่ศึกษาควรเข้าไปทำความคุ้นเคยกับประชากรในชุมชนก่อนแล้วจึงเก็บข้อมูลภายหลังซึ่งจะทำให้ เป็นไปได้ด้วยดีหรืออาจใช้วิธีจ้างผู้ที่อาศัยอยู่ในแหล่ง เลื่อม ไทรมที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปเป็นผู้นำทางไปเก็บข้อมูลก็ได้ซึ่งจะทำให้ประชากรตัวอย่างให้ความร่วมมือดีกว่าที่เราจะไปเก็บข้อมูลเอง

6.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

เนื่องจากการศึกษารั้งนี้ ได้ศึกษาเฉพาะรูปแบบการขยายตัวของแหล่ง เลื่อม ไทรมเท่านั้น ดังนั้นถ้ามีการศึกษารั้งต่อไปเกี่ยวกับแหล่ง เลื่อม ไทรมน่าจะ ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของประชากรที่อาศัยอยู่ในแหล่ง เลื่อม ไทรมเพื่อจะ ได้นำผลมาใช้ในการวางแผนพัฒนาต่อไป

6.3.3 ข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาชุมชนที่ศึกษา

1. จากการศึกษารูปแบบการขยายตัวของแหล่ง เลื่อม ไทรมในบริเวณที่ศึกษาพบว่าการขยายตัวของแหล่ง เลื่อม ไทรมได้ขยายไปในพื้นที่ที่เป็นที่ทิ้งให้รกร้างว่างเปล่าอยู่ ฉะนั้นเพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ดังกล่าวอีกต่อไปทางเทศบาลนครเชียงใหม่ควรมีการสำรวจการใช้ที่ดินของเทศบาลและถ้าพบว่ามีที่รกร้างว่างเปล่าอยู่ควรจะพัฒนาที่เหล่านั้นให้ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจหรือนำมาใช้

ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ก็ได้ แต่อย่าทิ้งให้ว่างเปล่า เพราะพื้นที่ที่ปล่อยให้รกร้างว่างเปล่าของเทศบาลนั้นมักจะ เป็นต้นกำเนิดของการเกิดแหล่งเสื่อมโทรมในโอกาสต่อไป

2. จากการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชากรเข้ามาอาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมที่ศึกษาพบว่าปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ประชากรเข้ามาอาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมที่ศึกษาคือญาติพี่น้องและเพื่อนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาก่อนได้ชักชวนให้เข้ามาอยู่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะสังคมไทยประการหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติและเพื่อน ฉะนั้นถ้าจะมีการไล่หรือสลัมในการเตรียมที่อยู่อาศัยควรคำนึงถึงความสัมพันธ์ทางด้านนี้ด้วยเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง และที่อยู่อาศัยที่จัดให้ใหม่ไม่ควรอยู่ใกล้ตลาดซึ่งเป็นแหล่งงานที่สำคัญ

3. จากผลการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของการย้ายถิ่นเข้ากับการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติที่มีต่อการขยายตัวของแหล่งเสื่อมโทรมในบริเวณที่ศึกษาพบว่า เกิดจากการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติมากกว่าการย้ายถิ่นเข้าจากสภาพเช่นนี้ในอนาคตประชากรเหล่านี้มีปัญหาเรื่องการขาดแคลนที่อยู่อาศัยและจะทำให้แหล่งเสื่อมโทรมที่ศึกษามีความแออัดมากขึ้นและปัญหาต่าง ๆ ก็ตามมาอีก ฉะนั้นทางเทศบาลควรวางแผนแก้ไขในเรื่องนี้ก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้นมากเกินไปหรือก่อนที่จะมีสภาพเหมือนกับแหล่งเสื่อมโทรมในเขตกรุงเทพฯ ซึ่งยากต่อการแก้ปัญหา

ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะมีส่วนช่วยเพิ่มความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับแหล่งเสื่อมโทรมให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหากหน่วยงานเหล่านี้ได้นำไปพิจารณาประกอบการวางแผนแล้วจะทำให้การปฏิบัติงานสามารถบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น